

- знання, що необхідно засвоїти, мають містити невідому загальну закономірність чи спосіб дії, без з'ясування якої (якого) завдання виконати неможливо;
- виконання завдання має викликати в студентів потребу в здобутті невідомих знань, тобто у них повинен з'явитися інтерес як мотив їхніх дій.

Проблемне завдання, що ставиться перед студентами, має відповідати їх інтелектуальним можливостям: бути досить складним, але водночас можливим до розв'язання завдяки тим навичкам мислення, які сформовано у студентів, володінню ними узагальненим способом дій та достатнім рівнем знань.

Пропонуючи проблемне завдання, викладач повинен урахувати реальний рівень знань студентів.

Як проблемні завдання можна застосовувати навчальні завдання, питання, практичні завдання, які ставлять студентів у проблемні ситуації.

б. Проблемна ситуація з одного і того ж питання може створюватися різними типами завдань:

- коли необхідно теоретично пояснити певні реальні факти, що демонструються впродовж лабораторної роботи або висвітлені в літературі чи розповідаються викладачем;
- коли неможливо виконати практичне завдання за допомогою дій відомих студентам і виникає потреба в здобутті нових знань та способів дій.

Приклади проблемних ситуацій, в основі яких лежать суперечності, як стверджує Малафіїк І. В., найбільш характерні для пізнавального процесу, можуть бути такі:

- суперечності між здобутими раніше знаннями і новими фактами, що руйнують теорію;
- розуміння наукової важливості проблеми і відсутність теоретичної бази для її розв'язання;
- різноманітність концепцій та відсутність надійної теорії для пояснення цих фактів;
- практично доступний результат і відсутність теоретичного обґрунтування;
- суперечності між теоретично можливим способом розв'язання та його практичною недоцільністю;
- суперечності між великою кількістю фактичних результатів та відсутністю методів їх обробки й аналізу

[1].

Проблемне навчання також ставить високі вимоги в першу чергу до викладача, до рівня його педагогічної майстерності. Необхідно пам'ятати, що робота тільки на конспект не збагачує пам'ять і не додає розуму. Вихід один - вчитися самим, активно займатися самоосвітою, шукати своє педагогічне кредо, а проблемне навчання - це один з дієвих методів активізації навчального процесу.

Таким чином, можна стверджувати, що активізації пізнавальної діяльності студентів сприятиме проблемне навчання. Ефективність проблемного навчання в тому, що воно сприяє розвитку пізнавальної, комунікативної, практичної і творчої діяльності студентів, їхньої особистості, вмінню використовувати засвоєні знання в реальному житті для вирішення практичних завдань

ЛІТЕРАТУРА:

1. Малафіїк І. В. *Дидактика. Навчальний посібник.* - К.: Кондор, 2005. - 397 с.
2. *Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін.; За ред. З. Н. Курлянд.* - 2-ге вид., перероб. і доп. - К.: Знання, 2005. - 399 с.

УДК 378.145

Голубенко Т.О.

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ПАТРОНАЖНОЇ РОБОТИ З РІЗНИМИ КАТЕГОРІЯМИ НАСЕЛЕННЯ

В статті аналізується в процесі формування готовності майбутніх соціальних працівників до здійснення патронажної роботи з різними категоріями населення.

Ключевые слова: *готовність, процес формування готовності, патронаж, патронажна робота.*

Зміни в Україні у останні роки призвели до погіршення умов життя населення, появою нових соціальних проблем, з якими воно стикається. Сьогодні в Україні ми спостерігаємо вельми неприємні тенденції. Це зменшення чисельності населення, збільшення кількості розлучень, а отже і проблемних сімей, сиріт, відбувається старіння населення, зубожіння, а тому поширюється жебрацтво, зростає кількість неповноцінних дітей, інвалідів, широко розповсюджені інфекції, які передаються трансмісивним шляхом, у тому числі СНІД, що зазвичай трапляється під час суспільних негараздів, зростає захворюваність на наркоманію і токсикоманію, зростає злочинність. На соціальну сферу впливає і економічна ситуація в країні: спад виробництва, зниження продуктивності праці, падіння рівня зайнятості, зростання безробіття. За таких умов населення деморалізується. Тому формування готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з різними категоріями населення на сьогодні залишається вкрай перспективною і необхідною течією у своєму розвитку. Стає все більш очевидним, що лише професіонали можуть забезпечити виживання суспільства, його вихід з глибокої соціально-економічної кризи.

Проблеми теоретичної та методичної підготовки фахівців соціальної сфери до здійснення професійної діяльності набувають все значнішої актуальності у теорії соціально-педагогічної роботи. Підходи до вирішення зазначених проблем знаходимо у працях З. Большакової, О. Безпалько, В. Бочарової, Р. Вайноли, М. Галагузової, І. Звереві, І. Іванової, А. Капської, О. Карпенко, О. Ляшенко, Л. Міщик, В. Поліщук, С. Харченка та ін. Дослідження комплексного характеру патронажу висвітлюються у роботах таких науковців, як Л. Аксенової, Л. Алексєєвої, Б. Архипова, Л. Белякової, М. Беляєва, Л. Волинець, Л. Завацької, А. Капської,

І. Козубовської, Н. Комарової, І. Кузнецова, В. Лютого, Л. Мардахаєва, І. Миговича, Н. Назарової, І. Пешої, Н. Трофімової, О. Холостової, О. Яременко та ін.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури визначено, що важливою складовою формування готовності майбутніх соціальних працівників до патронажної роботи є рівень фахової підготовки до роботи в установах та організаціях певного спрямування. Робота установ соціальної сфери неможлива без висококваліфікованих працівників, які досконало володіють усіма необхідними професійними навичками та вміннями. А відтак не менш важливим є питання фахової підготовки спеціалістів до патронажної роботи з різними категоріями населення в закладах системи соціальної сфери та їх рівня готовності.

Все це обумовлює актуальність дисципліни «Соціально-медичний патронаж», за допомогою якого здійснюється підготовка фахівців, який передбачає оволодіння знаннями про формування та організацію системи надомного і стаціонарного патронажу, тому що з'являються певні категорії населення, які неспроможні подолати складні життєві обставини, в яких вони опинилися і потребують сторонньої допомоги. За допомогою цієї дисципліни майбутні соціальні працівники мають можливість сформулювати в себе готовність до здійснення патронажної роботи.

Готовність до діяльності – це складне соціально-психологічне явище, її можна розглядати як форму зв'язку професійної спрямованості з іншими важливими рисами особистості – світоглядом, життєвими настановами і духовними цінностями, а також з її морально-вольовою та емоційною сферами; вона передбачає також активну передбачає також активну самоосвіту і самовиховання, прагнення до морального та фахового самовдосконалення.

У професійній готовності фахівця з соціальної роботи виділяють два головних компонента: 1) суто професійна компетентність, яка включає когнітивний, емоційний та операціональний (поведінковий) аспекти. Професійно-особистісна компетентність соціальних працівників, особливо молодих, розглядається як сукупність знань, умінь, навичок, а також суто людських якостей соціального працівника, що відзначаються високим рівнем підготовки; 2) особистісна готовність до дій, яка є універсальною в усіх професіях соціального характеру. Особистісна і професійна готовність формується поступово протягом надбання професійного досвіду, постійного самовдосконалення [4, 5].

О. Карпенко у своїй монографії зазначає, що процес готовності до професійної діяльності – це перехід від нижчого рівня цілісності до вищого. Тому даний процес характеризується не як одномоментний, а як пролонгований і суперечливий, оскільки досягнути оптимальних, досконалих результатів як у соціальній роботі, так і у соціальній освіті практично неможливо. В основному процес визначається такими ознаками: поетапністю та рівне вістю. Поетапна ознака готовності відображає її процесуальний бік, а рівнева – структурно ієрархічний [3, с. 172-173].

Оволодіння знаннями, передбаченими змістом цього навчального предмету – невід'ємна частина особистої та професійної готовності майбутніх соціальних працівників до патронажної роботи, запорука їх ефективної діяльності. Тому, незалежно від того, що стало причиною складної життєвої ситуації, людина, яка звернулася, має отримати кваліфіковану допомогу.

Вивчення навчальної дисципліни «Соціально-медичний патронаж» - цілісний процес, який включає такі компоненти: усвідомлення студентом значимості професійних умінь і навичок у діяльності соціального працівника, знання їх системи й обсягу, необхідних соціальному працівнику в сучасних умовах; знання способів оволодіння професійними вміннями і навичками для здійснення патронажної роботи; виконання конкретних завдань з оволодіння вміннями і навичками; контроль і аналіз рівня сформованості умінь, коригування їх у разі необхідності.

Основою для формування знань, умінь і навичок з навчальної дисципліни «Соціально-медичний патронаж» є лекції, практичні заняття, а також самостійна робота студентів. Опанування цієї дисципліни майбутніми соціальними працівниками, на нашу думку, є необхідним у аспекті формування готовності майбутніх соціальних працівників до патронажної роботи. Основними завданнями курсу є розуміння патронажної роботи як особливої сфери діяльності, її необхідності, а також засвоєнням специфічних методів роботи з різними категоріями населення.

Особливої уваги заслуговують ті теми курсу, при вивченні яких майбутні соціальні працівники опановують знання і вміння необхідні, на наш погляд, для патронажної роботи. Так, при вивченні теми «Поняття про патронаж, його результативність» студенти засвоюють значення поняття «патронаж», його завдання, форми, види, етапи здійснення патронажу, а також категорії населення, тобто об'єкти, які його потребують. Набуті знання і вміння допомагають студентам сформулювати уявлення про сутність та етапи здійснення патронажної роботи, які відпрацьовуються на практичних заняттях з елементами тренінгу. А відтак, від рівня підготовленості фахівця саме до такої роботи з клієнтом залежить ефективність надання соціальної допомоги вдома.

При вивченні теми «Основи організації соціально-медичного патронажу сім'ям соціального ризику, жінкам та дітям, які потребують соціальної допомоги та реабілітаційної підтримки» студенти усвідомлюють поняття «соціальний ризик», «сім'я соціального ризику», особливості функціональних обов'язків соціального працівника в сім'ях соціального ризику та надання необхідної допомоги в умовах патронажу. Головним когнітивним умінням фахівця при цьому залишається здатність аналізувати ситуацію. Діючи в рамках патронажу, соціальний працівник виконує найрізноманітніші функції: доброзичливого й компетентного співрозмовника, помічника, посередника, радника, захисника. У нього формується здатність стабілізувати ситуацію, в якій опинився клієнт, контролювати хід патронажу. У разі необхідності залучати до вирішення проблем інших фахівців, таких, як психолог, юрист.

Логіка вивчення теми «Технології соціально-медичного патронажу певних категорій дорослого населення» побудована таким чином, що дає можливість усвідомити студентам технологічний аспект здійснення патронажної роботи з категоріями дорослого населення, особливо з людьми похилого віку та сформулювати готовність до неї за допомогою, відпрацьовував набуті знання та вміння на практичних заняттях.

Важливим питанням залишається узгодження змісту дисципліни у різних посібниках відповідно до предмету і завдань дослідження.

Аналізуючи навчальну дисципліну «Соціально-медичний патронаж», можна зробити висновок, що зміст спрямований на засвоєння теоретичних знань та практичних вмінь, який дає можливість сформулювати готовність майбутніх соціальних працівників до патронажної роботи з різними категоріями населення.

Потребують подальшого осмислення і систематизації у навчальних посібниках з дисципліни етапи розвитку, історичні та сучасні надбання як вітчизняних, так і зарубіжних авторів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Адресный социальный патронаж семьи и детей: Научно-методическое пособие/под. Ред. Л.С. Алексеевой. – М.: Государственный НИИ семьи и воспитания, 2000. – 160 с.*
2. *Алексеева Л.С., Меновицков В.Ю. Сущностные характеристики социального патронажа и возможности влияния на решение проблем социального здоровья семей и детей // Социальное обслуживание. – 2004. - № 3. – С. 50-85.*
3. *Карпенко О.Г. Професійна підготовка соціальних працівників в умовах університетської освіти: науково-методичний та організаційно-технологічний аспекти: Монографія. / За редакцією С.Я.Харченко. – Дрогобич: Коло, 2007. – 374 с.*
4. *Лукашевич М.П., Мигович І.І. Теорія і методи соціальної роботи. – К., 2003.*
5. *Мудрик А.К. Соціальний інтелект та соціальна компетентність // Практична психологія і соціальна робота. – 2006. – № 3.(6)*
5. *Сила Т. Особливості суб'єктних характеристик учасників професійної інтеракції в соціальній роботі // Соціальна психологія. – 2005. – № 3(11). (5)*
6. *Социальная работа: научно-методическое пособие для студентов, магистрантов, аспирантов и специалистов в области социальной педагогики, социальной работы / С. Я. Харченко, Н. С. Кратинев, Л. Ц. Ваховский, В. А. Кратинова, О. П. Песоцкая, В. В. Покладова. В 2-х частях. – Ч. 1. – Луганск, 2002. – 158 с.*

УДК 378.14

Гончаренко Я.В.

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ РОБОТИ

Стаття посвячена аналізу основних напрямлений організації студентської наукової роботи, існуючим проблемам і шляхам їх рішення.

На сьогодні у Фізико-математичному інституті НПУ імені М.П.Драгоманова студентська наукова робота традиційно ведеться на високому професійному рівні, про що свідчать наступні факти:

- *Видання власного збірника студентських наукових робіт «Студентські фізико-математичні етюди».* На сьогодні вже вийшло друком 10 номерів збірника «Студентські фізико-математичні етюди», який містить результати власних наукових досліджень студентів Фізико-математичного інституту НПУ імені М.П.Драгоманова, виконаних під керівництвом викладачів кафедр Інституту, а також студентів інших вищих навчальних закладів України. У збірнику публікуються статі, присвячені актуальним проблемам математики, фізики, інформатики та методик їх навчання.

- *Систематична робота студентських наукових гуртків та проблемних груп.* У Фізико-математичному інституті діють студентські наукові гуртки та проблемні групи, в яких розробляються актуальні напрями фізики та математики. Робота в гуртках активізує зацікавленість студентів Фізико-математичного інституту науковою роботою, розширює їх кругозір, формує наукову культуру, творче мислення, вміння вести власний науковий пошук, самостійно працювати з науковою літературою, представляти результати власних наукових досліджень під час наукової доповіді, підготовки тез або статті тощо. Це сприяє підвищенню ефективності навчання, якості підготовки курсових, кваліфікаційних та магістерських робіт, підготовці обдарованих студентів до успішної участі в олімпіадах, до продовження навчання і наукової роботи в магістратурі або аспірантурі.

- *Наявність студентських наукових публікацій,* що є одним з показників ефективності наукової студентської роботи.
- *Успішна участь студентів у предметних олімпіадах та конкурсах наукових робіт.*
- *Активна участь студентів у наукових конференціях.*

У Фізико-математичному інституті щороку у рамках проведення тижня науки відбувається ряд наукових заходів:

- зустрічі студентів з відомими науковцями України та світу;
- студентська звітна наукова конференція, в рамках якої проводиться секційне засідання та ряд пленарних;
- виставка досягнень науково-технічної творчості студентів.

Крім того, студенти Фізико-математичного інституту традиційно беруть участь у Всеукраїнських та Міжнародних наукових конференціях, де гідно представляються результати власних наукових досліджень, а також отримують можливість опублікувати матеріали наукових доповідей.

Протягом останніх кількох років студенти Фізико-математичного інституту отримують дипломи за кращі наукові доповіді на Всеукраїнській студентській науковій конференції «Молодь, наука, освіта, культура та національна самосвідомість».

З ініціативи викладачів Фізико-математичного інституту протягом останніх 7 років спільно з Інститутом природничо-географічної освіти та екології щорічно проводяться науково-практичні конференції «Математика і природничі науки», в яких беруть участь відомі вчені, викладачі, аспіранти та студенти обох інститутів.

- *Залучення студентів до виконання науково-дослідних держбюджетних тем.*

Разом з тим, в організації науково-дослідної роботи студентів існує ряд проблем, в основі яких лежать:

- низький рівень підготовки абітурієнтів і, як наслідок, незацікавленість і нездатність студентів займатись науковою роботою;
- недостатня мотивованість наукової роботи студентів та викладачів (відсутність ефективних форм стимулювання).

Зрозуміло, що повністю вирішити вказані проблеми силами викладачів Інституту неможливо, залишається шукати оптимальне рішення з врахуванням існуючих непростих умов.